

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 07.04.1998
KOM(1998) 212 endelig udg.

BERETNING FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

liberalisering af energimarkederne: Den aktuelle situation

Indholdsfortegnelse

- **Kommissionens målsætning**
- **Hindringer for det indre energimarked - grundene til liberaliseringen**
- **Kommissionens fremgangsmåde**
- **Første fase: Direktiverne om prisgennemsigtighed og transit**
- **Anden fase: Kulbrintedirektivet**
- **Tredje fase: Kommissionens forslag til direktiver om fælles bestemmelser for det interne elektricitets- og naturgasmarked**
- **Direktiv 96/92/EF**
- **Situationen i medlemsstaterne**
 - **Resumé**
 - **De enkelte lande**
- **Fælles holdning vedrørende naturgas**
- **Konklusion - Er udviklingen tilfredsstillende?**
- **Ledsageforanstaltninger og opfølgingsforanstaltninger**

Kommissionens målsætning

Kommissionens mål med udvikling af det indre energimarked har hele tiden været at nå frem til større integrering af de nationale energimarkeder for at forbedre forsyningssikkerhed, reducere omkostningerne og forbedre konkurrenceevnen. Et marked omfattende hele EF uden indre grænser giver en mere fleksibel og mere differentieret energiforsyning og bidrager således til større forsyningssikkerhed for Fællesskabet som helhed. Større konkurrence i energisektoren forbedrer også effektiviteten af EU's energiindustri, og hermed forbedres konkurrenceevnen. Priserne for energiforbrugere reduceres også, således at deres produktion bliver mere konkurrencedygtig. Det indre marked har bidraget til vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse. Spørgsmålet for Det Europæiske Fællesskab er således ikke, om det indre energimarked skal gennemføres, men hvorledes det mest effektivt kan gennemføres.

Hindringer for det indre energimarked - grundene til liberaliseringen

Der er stadig store hindringer for handel med elektricitet og gas tværs over grænserne og endog somme tiden inden for de nationale grænser. Disse hindringer skyldes eksklusive rettigheder, som er blevet givet til offentlige værker i disse to sektorer. Det må bemærkes, at elektricitets- og gaspriserne i Europa gennemsnitligt er 40% højere end i De Forenede Stater. Energifrisen er af afgørende betydning for nogle industrier, da den udgør en meget stor procentdel af produktionsomkostningerne. Opdeling af energimarkederne vil sandsynligvis påvirke den europæiske industris konkurrenceevne på verdensmarkedet negativt. Hvis hindringerne for handel inden for Fællesskabets grænser fjernes, kan brugerne af elektricitet og gas også nyde godt af mere konkurrence på markedet, herunder frit valg og mindre prisforskelle mellem medlemsstaterne. Kommissionen har derfor fokuseret på de elektricitets- og gassektorer, hvor transmission og distribution er afhængig af en speciel netinfrastruktur. Hovedmålene for det interne elektricitets- og gasmarked er:

- at forbedre forsyningssikkerheden ved en gradvis åbning af elektricitets- og gasmarkederne
- at sikre fri bevægelighed af gas og elektricitet i og mellem medlemsstaterne, afhængigt af efterspørgsel
- at forbedre konkurrenceevnen ved at gøre det muligt for gas- og elektricitetsbrugere at nyde godt af større konkurrence på energimarkedet, idet dette er af afgørende betydning for energiindustrier, der skal konkurrere på verdensmarkedet, da energi er en vigtig del af den økonomiske aktivitet.

Kommissionens fremgangsmåde

Kommissionen bygger sine forslag til retsakter om det indre energimarked på følgende principper:

- for det første en gradvis fremgangsmåde, så energiindustrien har tid nok til at udarbejde en fleksibel tilpasning til det nye miljø
- for det andet må man undgå et stramt system og i stedet gå ind for en ramme, som medlemsstaterne kan udfylde med de ordninger, der bedst passer deres nationale forhold
- for det tredje må man undgå for megen lovgivning
- Kommissionen har for det fjerde valgt en fremgangsmåde, der bygger på artikel 100A i traktaten, som kræver, at der er enighed mellem medlemsstaterne efter en politisk dialog med Rådet, Europa-Parlamentet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg.

Første fase: Direktiverne om prisgennemsigtighed og transit

Direktivet om prisgennemsigtighed (Rådets direktiv 90/377/EØF) blev vedtaget den 29. juni 1990. Det fastsætter en fællesskabsprocedure med hensyn til gennemsigtigheden af prisen på gas og elektricitet til den endelige forbruger i industrien. Direktivet fastsætter, at elektricitets- og gasvirksomhederne to gange om året skal indsende oplysninger til Fællesskabets statistiske kontor om priserne for alle forbrugerkategorier. De tal, der indtil nu er blevet offentliggjort, viser store forskelle i de betingelser og forhold under hvilke industrielle elektricitets- og gasforbrugere modtager leveringer i de forskellige medlemsstater og endda i samme land, hvilket skyldes de lukkede markeder.

Direktivet om transit af elektricitet (Rådets direktiv om transit af elektricitet gennem de overordnede net 90/547/EØF af 29. oktober 1990) og gas (Rådets direktiv om transit af naturgas gennem de overordnede net 91/296/EØF af 31. maj 1991) er beregnet til at maksimere og lette udveksling af elektricitet og gas mellem nabolande. Til trods for dette fremskridt må det dog erkendes, at en sådan handel kun har været mulig mellem monopolnet og offentlige værker og ikke mellem forbrugere i én medlemsstat og producenter i en anden.

Anden fase: Kulbrintedirektivet

Direktivet om betingelser for tildeling og udnyttelse af tilladelser til prospektering, efterforskning og produktion af kulbrinter (Rådets og Europa-Parlamentets direktiv nr. 94/22/EF) blev vedtaget den 30. maj 1994. I modsætning til elektricitetsdirektivet, som liberaliserer både produktion og levering, er gasdirektivet (se senere) begrænset til aktiviteter forbundet med oplagring, transport og distribuering af naturgas. Det er kulbrintedirektivet, der dækker den supplerende aktivitet forbundet med at producere gas og olie. Direktivet fastsætter, at medlemsstaterne skal give lige og ikke-diskriminerende adgang for alle EF-virksomheder, hvad angår prospektering, efterforskning og produktion af olie- og naturgas inden for EU's og EØS's territorium.

Tredje fase: Kommissionens forslag til direktiver om fælles bestemmelser for det interne elektricitets- og naturgasmarked

Kommissionens oprindelige forslag om liberalisering af både gas og elektricitet blev forelagt den 21. februar 1992 (KOM(91) 548 endelig udg.). Efter lange og intense drøftelser blev direktiv 96/92/EF om fælles regler for det indre marked for elektricitet vedtaget den 19. december 1996. Den 8. december, et år efter vedtagelsen af elektricitetsdirektivet, nåede Rådet til enighed om en fælles holdning vedrørende naturgasforslaget. Disse begivenheder afspejler medlemsstaternes reelle ønske om sammen at opbygge et indre energimarked.

Direktiv 96/92/EF

Vedtagelse af direktivet om fælles regler for det indre marked for elektricitet i Ministerrådet den 19. december 1996 repræsenterede et vigtigt skridt. Direktivet trådte i kraft den 19. februar 1997. Elektricitetsdirektivet kommer til at påvirke markedet på følgende områder: produktion, distribution-transmission, forbrug og netadgang.

Produktion

Ved etablering af ny produktionskapacitet kan medlemsstaterne vælge mellem to forskellige procedurer. De kan vælge enten en bevillingsprocedure eller en udbudsprocedure. Uafhængigt af valg skal procedurene bygge på objektive, gennemsigtige og ikke-diskriminerende kriterier og skal give lige markedsåbning. Udbudsproceduren muliggør central planlægning: et centralt organ udarbejder et skøn over behovet for ny kapacitet og denne tildeles gennem en udbudsprocedure. Udbud tilrettelægges og afgøres af en fuldstændig uafhængig myndighed. I henhold til bevillingsproceduren kan enhver på ethvert tidspunkt bygge og drive et elektricitetsværk, forudsat at de i den pågældende medlemsstat gældende kriterier for tildeling af bevilling er blevet opfyldt. Der er i dette tilfælde ikke nogen central planlægning, da den nødvendige kapacitet til at efterkomme efterspørgslen overlades til markedet. Disse to muligheder gør det muligt for virksomhederne at opføre og drive ny produktionskapacitet i et nyt marked hvorsomhelst i EU. Nogle typer generatorer skal kunne godkendes under begge procedurer (egenproducenter, uafhængige kraftproducenter).

Transmission - Distribution

Medlemsstaterne udpeger eller anmoder de selskaber, som ejer transmissions- og distributionssystemer at udpege en systemoperatør, som skal forestå driften, vedligeholdelsen og udbygningen af distributionssystemet i et givet område.

Systemoperatøren har ansvaret for lastfordeling på produktionsinstallationerne i området. Kriterierne for lastfordelingen skal være objektive, gennemsigtige og ikke-diskriminerende. Som en undtagelse til denne grundregel fastsætter direktivet en mekanisme for visse elektricitetskilder forrang:

- vedvarende energikilder: en medlemsstat kan kræve, at systemoperatøren ved lastfordelingen af produktionsanlæggene giver produktionsanlæg, der anvender

vedvarende energikilder eller affald, eller som har en kombineret produktion af varme og elektricitet, forrang

- interne energikilder: man kan også ved lastfordelingen prioritere elektricitet, som produceres på grundlag af interne brændstoffer, men kun op til 15%.

Forbrug

Elektricitetsmarkedet åbnes gradvist for konkurrence over en seksårsperiode, hvilket skulle blive til fordel for forbrugeren. Første etape er februar 1999, anden etape februar 2000 og tredje etape februar 2003. Den minimale åbning af markedet - det første skridt - præsenterer gennemsnitligt 25,37% af EF's andel af elektricitetsmarkedet og beregnes som en andel af slutforbrugerens samlede forbrug med et årligt forbrug på over 40 Gwh. I anden etape reduceres dette til 20 Gwh, hvilket repræsenterer 28% af den gennemsnitlige EF-andel af elektricitetsmarkedets åbning, og i tredje etape reduceres tærsklen til 9 Gwh, hvilket repræsenterer 33% af EF's gennemsnitlige andel. Dette minimumsniveau skal respekteres af alle medlemsstaterne, men de har lov til at åbne markedet endnu mere. De kunder, som har ret til at deltage i markedsåbningen, defineres af medlemsstaterne under Kommissionens overvågning, selv om to kategorier automatisk inkluderes: meget store slutforbrugere (over 100 Gwh) og distributører af elektricitetsmængder, der aftages af andre privilegerede slutforbrugere.

Adgang til nettet

Alle producenter og alle privilegerede kunder kan direkte indgå kontrakt med hinanden om levering af elektricitet og om at få adgang til nettet under objektive og ikke-diskriminerende betingelser. Medlemsstaterne kan vælge tre forskellige procedurer i denne forbindelse:

- forhandlet adgang for tredjepart: producenter og forbrugere af elektricitet indgår direkte kontrakt med hinanden om levering af elektricitet, men de forhandler adgang til nettet med operatøren i form af transporttariffer og andre betingelser. Systemoperatørerne skal offentliggøre vejledende priser for anvendelse af transmissions- og distributionssystemet
- reguleret adgang for tredjepart: producenter og forbrugere af elektricitet indgår direkte kontrakt med hinanden om levering af elektricitet, men privilegerede kunder har adgangsret til nettet på grundlag af offentliggjorte tariffer.
- eneaftagere: producenter og forbrugere af elektricitet indgår kontrakt med hinanden om levering af elektricitet. Elektricitetsprisen er i en sådan kontrakt strengt fortrolig. Under eneaftagersystemer med aftagelsesforpligtelse, er eneaftageren forpligtet til at aftage den elektricitet en privilegeret kunde har indgået aftale om fra en producent til en pris, som er forbundet med den salgspris, eneaftageren tilbyder den privilegerede kunde minus en ikke-diskriminerende transmissionstarif for anvendelse af nettet. Den økonomiske fordel for privilegerede kunder er forskellen mellem den pris, hvortil han normalt køber elektricitet fra eneaftageren og den elektricitetspris, hann har indgået kontrakt om ved aftagelse fra en anden producent minus transmissionsomkostningerne. Under eneaftagersystemet uden forpligtelse til at aftage fra eneaftageren, fungerer systemet ligesom reguleret eller forhandlet adgang som nævnt ovenfor.

Direkte ledninger

Udover mulighed for adgang til nettet for at levere den elektricitet, der er indgået kontrakt om mellem privilegerede kunder og leverandører, har elektricitetsproducenter og leverandører ret til at forsyne deres egne faciliteter, datterselskaber og privilegerede kunder gennem direkte ledninger. Medlemsstaterne fastlægger kriterier for udstedelse af tilladelser til konstruktion af direkte ledninger, og disse kriterier skal være objektive og ikke-diskriminerende.

Forpligtelse til offentlig tjeneste

De enkelte medlemsstater kan selv beslutte, i hvor høj grad de ønsker forpligtelse til offentlig tjeneste, og direktivet fastsætter en mekanisme, der sætter dem i stand til at træffe de hensigtsmæssige foranstaltninger i denne forbindelse. Disse forpligtelser defineres af den enkelte medlemsstat inden for en fællesskabsramme, som fastsat i direktivet. Medlemsstaten skal definere forpligtelserne til offentlig tjeneste, som skal være objektive, gennemsigtige, ikke-diskriminerende, kontrollerbare, og de skal offentliggøres. Endvidere skal de høre ind under én af de fem EF-kategorier, dvs: leveringssikkerhed, regelmæssighed, kvalitet og pris samt miljøbeskyttelse. Disse forpligtelser skal meddeles Kommissionen, så man kan kontrollere deres forenelighed med EF-ret. Forpligtelse til offentlig tjeneste er heller ikke "carte blanche". Artikel 90 i traktaten fastsætter, at virksomheder, der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, eller som har karakter af fiskale monopoler, er underkastet denne traktats bestemmelser, navnlig konkurrencereglerne, i det omfang anvendelsen af disse bestemmelser ikke retligt eller faktisk hindrer opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet dem. Medlemsstaterne bør således sikre, at de forpligtelser, de pålægger elektricitetsvirksomhederne står i forhold til det ønskede mål. Mekanismerne i direktivet tillader medlemsstaterne at sikre et glat forhold mellem konkurrencen og behovet for at fremme bestemte offentlige tjenester, hvor det anses for at være nødvendigt for den generelle interesse inden for en EF-ramme. Dette er i traktatens ånd og med Kommissionens meddelelse om forsyningspligtydelser i Europa (KOM(96) 443 endelig udg.).

Overgangsordninger

I henhold til artikel 24 i elektricitetsdirektivet havde medlemsstaterne mulighed for at anmode om en overgangsordning til 20. februar 1998. Overgangsordninger er tidsbegrænsede og tillader forskellige foranstaltninger til støtte af forpligtelser, som blev indgået før direktivet trådte i kraft og som ikke kunne opfyldes på grund af markedsåbningen. Det kunne f.eks. dreje sig om "take og pay" i form af en kontrakt mellem en fremstillingsvirksomhed og en distributør om fremstilling af kraft. Fremstillingsvirksomheden investerer i et kraftanlæg på grundlag af salgskontrakten med distributøren. Distributøren har på den anden side regnet med afsætning til faste kunder. Efterhånden som forbrugerne bliver privilegerede og kan vælge leverandør, kan distributøren komme i klemme eller fremstillingsvirksomhedens investering strandede. Kommissionen kan derfor under bestemte omstændigheder og efter omhyggelig undersøgelse af hvert enkelt tilfælde godkende støtteordninger, som foreslås af medlemsstaterne. Dette giver en fleksibel mulighed for at løse specifikke problemer i en medlemsstats elektricitetsindustri uden at hindre tidsplanen for gennemførelse af

elektricitetsdirektivet og de optimale strukturvalg, den enkelte medlemsstat vil forsøge at træffe for at forberede det fælles elektricitetsmarked. Tolv medlemsstater har ansøgt om en sådan overgangsordning: Tyskland, Frankrig, UK, Irland, Nederlandene, Belgien, Luxembourg, Spanien, Portugal, Grækenland, Danmark og Østrig. Kommissionen er nødt til at indsamle en stor mængde yderligere oplysninger for at forberede en beslutning i hvert enkelt tilfælde. Dette vil tage mange måneder, men skulle være afsluttet før direktivets gennemførelsesdato, som i de fleste stater er den 20. februar 1999.

Situationen i medlemsstaterne

Resumé

Elektricitetsmarkedet åbnes gradvist gennem en seksårsperiode, som i første fase dækker ca. en fjerdedel af markedet og til sidst fører til at en tredjedel af det samlede marked på 45 mia. ECU er liberaliseret. Det bør bemærkes, at et klart flertal af medlemsstaterne faktisk går længere end den minimale åbning, som er fastsat af direktivet. I Nederlandene er der tale om 32% i løbet af 1998 og alle forbrugere i 2008. I Sverige anses alle forbrugere for privilegerede pr. 1.1.96. Tærsklerne i Det Forenede Kongerige repræsenterer 42% af markedsåbningen og det er planen at åbne markedet fuldt ud ved udgangen af 1998. I Finland har man til hensigt at åbne markedet fuldstændigt i løbet af 1998. I Tyskland er alle slutforbrugere og distributører privilegerede. I Danmark er næsten 90% af markedet åbent for konkurrence. Spanien går længere og hurtigere end direktivet kræver. De fleste af de resterende medlemsstater meddeler deres hensigter i den nære fremtid. Selv på grundlag af de mest pessimistiske beregninger er det således klart, at mindst 60% af EU's elektricitetsefterspørgsel er liberaliseret ved udgangen af 1999. Dette understreger, at behovet for et liberaliseret indre elektricitetsmarked erkendes i vide kredse til trods for den lange drøftelse, der har fundet sted, siden Kommissionen først forelagde sit direktivforslag.

De enkelte lande

Østrig

Elektricitetssektorens struktur: de enkelte delstater har hver deres eget elektricitetsselskab. Disse regionale selskaber ejer distributionsnettene for lav og medium voltspænding og har monopol på elektricitetsforsyningen i deres delstat. Det meste af elektricitetsproduktionen foretages af otte produktionsselskaber, som er mindst 50% ejet af Verbundgesellschaft (det nationale netselskab). Dette selskab ejer også transmissionsnettene for 380 kV og det meste af 220 kV højspænding med undtagelse af TIWAG og VKW-nettene (de regionale selskaber der anerkendes som TSO i transitdirektivet).

Liberaliseringen - status quo: det første lovudkast er blevet forelagt af ministeriet og forventes forelagt Parlamentet i marts 1998.

Produktion: bevillingsprocedure.

Netadgang: eneafgifter med aftagelsesforpligtelse og begrænsede undtagelser

Privilegerede kunder: tærsklen er under drøftelse: 40 Gwh, som repræsenterer 27%. Det er yderligere planlagt at inkludere distributionsselskaberne, hvilket vil forøge graden af markedsåbning væsentligt.

Belgien

Elektricitetssektorens struktur: 94% af den nationale elektricitet produceres af Electrabel, et privat selskab, og SPE, et offentligt selskab. Disse to selskaber transmitterer gennem et fælles net (CPTE-GECOLI). Distribueringen udføres normalt af kommunerne og Electrabel.

Liberaliseringen - status quo: Lovgivningsproceduren er endnu ikke påbegyndt. Belgien nyder godt af en ekstra overgangsperiode på et år. Kontroludvalget for elektricitet og gas har afgivet udtalelse om direktivets gennemførelse på økonomiministrenes anmodning.

Danmark

Elektricitetssektorens struktur: Den danske elektricitetsforsyningsindustri består af to vertikalt integrerede systemer, der er opdelt af Storebælt. De to systemer er ikke forbundet med hinanden. Den vestlige del er forbundet med Norge, Sverige og Tyskland, og den østlige del er forbundet med Sverige og Tyskland. Der er ca. 100 distributionsselskaber, som ejer de otte produktionsselskaber. Der er to operatører på transmissionsnettet, Eltra i den vestlige del af landet og Elkraft i den østlige del.

Liberaliseringen - status quo: der blev vedtaget en ændring til loven om elektricitetsforsyning i maj 1996, og den trådte i kraft den 1.1.1998. Et forslag forventes forelagt i efteråret 1998 om den fornødne manglende lovgivning med henblik på overholdelse af direktivet.

Produktion: bevillingsprocedurer. Kernekraftværker og kulbaserede værker godkendes ikke af miljøgrunde.

Netadgang: forhandlet TPA.

Privilegerede kunder: over 100 Gwh og distributionsselskaber med et årligt salg på over 100 Gwh. Dette repræsenterer en markedsåbning på 90%.

Finland

Elektricitetssektorens struktur: Det finske system domineres af det statsejede selskab IVO og det private selskab PVO, som tegner sig for i alt 80% af produktionen. Det nationale transmissionsnet ejes af FinGrid. Der er ca. 115 distributører (lokale og regionale).

Liberaliseringen - status quo: Elektricitetssektoren i Finland har været liberaliseret siden 1. juni 1995.

Produktion: Bevillingsprocedure. Der eksisterer ingen central lastfordeling og afbalanceringen af forsyning og efterspørgsel sikres af kontrakter mellem producenter og distributører.

Netadgang: Reguleret TPA, idet tariffen følger frimærkesystemet og offentliggøres.

Privilegerede kunder: Alle kunder er privilegerede.

Opsplitning: Hovednettet ejes af FinGrid, som er fuldstændig adskilt fra andre aktiviteter, og det har også opsplittede regnskaber.

Vedvarende energi: Støtteordninger til investering i vindturbiner og små biomasse CPH-anlæg og også afgiftslettelser. Størstedelen af bestemmelserne i elektricitetsdirektivet er allerede blevet gennemført i Finland.

Frankrig

Elektricitetssektorens struktur: Elektricitetssektoren er domineret af EDF, som står for 95% af produktions- og distributionsaktiviteterne og for al transmission.

Liberaliseringen - status quo: Endnu ikke besluttet. Der blev iværksat en omfattende diskussion ved hjælp af en "hvidbog" om tilrettelæggelse af elektricitetssystemet, hvor alle interesserede parter kan give udtryk for deres mening om de muligheder, der i hovedtræk er indeholdt i direktivet.

Tyskland

Elektricitetssektorens struktur: Den tyske elektricitetsindustri består af næsten 1000 selskaber. På højspændingsnettet er der ni regional overskridende transmissionsselskaber, som også kontrollerer det meste af produktionen i disse områder. Efter Tysklands forening oprettedes VEAG, et integreret produktions- og transmissionsselskab i Østtyskland. Den regionale og kommunale distributionssystemoperatør har ansvaret for forvaltning af pooling og lastfordeling i sit område.

Liberaliseringen - status quo: Energiloven er allerede blevet vedtaget i Bundestag og drøftes på nuværende tidspunkt i Bundesrat.

Produktion: Bevillingsprocedure.

Netadgang: Forhandlet TPA på transmissionsniveau. På distributions(kommunalt) niveau kan distributionsselskaberne vælge enten TPA eller eneaftagere med afregningsforpligtelse i en overgangsperiode (til 2005).

Privilegerede kunder: Ikke nogen tærskel, alle slutforbrugere og distributører er privilegerede.

Vedvarende energi: Lastfordelingsgaranti til en garanteret minimumspris.

Nationale brændstoffer: Beskyttelse af østtysk lignit til de østtyske delstater til 2003.

Opsplitning: Man har planlagt opsplitning af regnskaber, opsplitning af forvaltning for transmissionssystemoperatører og opsplitning af oplysninger for den potentielle eneaftager.

Grækenland

Elektricitetssektorens struktur: Public Power Corporation (PPC) fungerer som et statsmonopol og kontrollerer så godt som al kraftproduktion, transmission og distribution i Grækenland. Den eneste undtagelse er elektricitet produceret på små kraftværker af UEP'er og egenproducenter, der anvender vedvarende energikilder (og kun undtagelsesvist traditionelle brændsler). Ikke desto mindre skal al elektriciteten, som er produceret af UEP'er, og al overskudsproduktion, som er produceret af egenproducenter, udelukkende leveres til PPC.

Liberaliseringen - status quo: Grækenland har allerede meddelt en ekstra overgangsperiode på to år og planen for liberalisering af elektricitetssektoren er endnu ikke blevet afgjort.

Italien

Elektricitetssektorens struktur: ENEL har monopol på produktion, transmission og distribution af elektricitet samt import og eksport med ganske få undtagelser: Lokale værker distribuerer elektricitet, egenproducenter (Edison osv.) producerer elektricitet til eget forbrug eller til salg til firmaer i samme gruppe. Produktion på grundlag af vedvarende energikilder og CHP er liberaliseret, men den producerede elektricitet skal sælges til ENEL.

Liberaliseringen - status quo: Italien har endnu ikke truffet beslutning om planen for gennemførelse af direktivet.

Irland

Elektricitetssektorens struktur: Elektricitetssektoren er domineret af Electricity Supply Board (ESB), som er et vertikalt integreret selskab, som producerer, transmitterer og distribuerer elektricitet. Regeringen har siden 1994 igangsat en række licitationer for vedvarende energikilder for en kapacitet på 263 MW og for tørv på 120 MW, hvilket ialt repræsenterer omkring 10% af den installerede kapacitet. Størstedelen af værker mangler dog stadigvæk at blive bygget.

Liberaliseringen - status quo: Irland har allerede meddelt en ekstra overgangsperiode på et år. Den formelle retsprocedure forventes påbegyndt ved udgangen af 1998 og er endnu ikke endeligt besluttet.

Luxembourg

Elektricitetssektorens struktur: Luxembourgs elektricitetssystem er næsten fuldstændig afhængigt af importeret elektricitet. Det har to separate net, som drives af Cegelec, som er et offentligt selskab, og Sotel, et privat selskab, som kun forsyner store industrikunder.

Liberaliseringen - status quo: Udkastet til rammelov er endnu ikke blevet politisk besluttet. De relevante love og administrative bestemmelser træder i kraft i begyndelsen af 1999. Følgende grundstruktur forventes anvendt:

Produktion: Udbudsprocedure parallelt med bevillingsprocedure for mindre producenter.

Netadgang: Endnu ikke besluttet.

Åbning af markedet: Kunder, der forbruger 100 Gwh, hvilket repræsenterer 40% af det samlede elektricitetsforbrug.

Nederlandene

Elektricitetssektorens struktur: SEP er statsejet og ejer og driver transmissionsnettet. Der er 33 distributionsselskaber, som ejer de fire selskaber, der producerer elektricitet.

Liberaliseringen - status quo: Loven træder i kraft i andet kvartal 1998. (Der blev stemt om loven i det hollandske parlament den 18. marts, og loven træder i kraft den 1. januar 1999). Den er generelt struktureret således:

Produktion: Ingen specifikke bevillinger. Alle kan bygge et elektricitetsværk, forudsat miljø- og sikkerhedskrav er opfyldt.

Transmission: Transmissions- og distributionsselskaber er legalt opsplittet fra produktions- og forsyningsaktiviteter.

Adgang til nettet: Reguleret TPA.

Åbning af markedet: 32% i 1998, alle kunder i 2008.

Vedvarende energi: Forbrugerne er forpligtet til at købe mindst 5% elektricitet fra vedvarende kilder. Myndighederne udsteder grønne certifikater til producenter af vedvarende energi (inklusive udenlandske producenter). Disse grønne certifikater sælges til forbrugerne for at bevise, at de overholder aftagelsesforpligtelsen.

Forpligtelse til offentlig tjeneste: Forbrugere uden valg leveres til en maksimalpris, som fastsættes af regulatoren. Loven indeholder "ligevægts-" (gensidigheds-) klausul.

Portugal

Elektricitetssektorens struktur: Det nationale elektricitetssystem er opdelt i to undersystemer: Det offentlige system (SEP) og det uafhængige system (SEI). Transmission udføres af et uafhængigt selskab.

Liberaliseringen - status quo: Produktion, transmission og distribution er i det offentlige system forbundet ved langsigtede kontrakter. Kunderne har en ensartet tarif. I det uafhængige system forekommer en mindre produktion (hydro, vedvarende energi) og uafhængige producenter, som leverer til privilegerede kunder.

Produktion: SEP bruger udbudssystemet, SEI bruger bevillingssystemet.

Adgang til nettet: Reguleret adgang for tredjemand.

Privilegerede kunder: I henhold til portugisisk lov er følgende kunder allerede privilegerede. Kunder med et årsforbrug på 100 Gwh og distributører, hvad angår 8% af deres forbrug. Gennemførelseslovgivningen gør det muligt at gennemføre TPA og åbne markedet midt i 1998. Tærsklen for slutkunden reduceres til 40 Gwh for at nå det af direktivet krævede niveau.

Spanien

Elektricitetssektorens struktur: Produktionsmarkedet domineres af Endesa, et statsejet selskab, som forventes at blive privatiseret i 1999 og to private selskaber (Iberdrola og Union Fenosa). Det dominerende selskab i transmissionssektoren er Redesa. I distributionssektoren tegner Endesa-gruppen sig for 43%, Iberdrola for 35%, Union Fenosa for 14% osv.

Liberaliseringen - status quo: En lovgivning, der indrører en liberalisering som går endnu længere elektricitetsdirektivets minimumskrav trådte i kraft den 1. januar 1998. Den nye struktur bygger på spotmarked kombineret med reguleret TPA. Transmissionssystemoperatøren, Red Electrica, er uafhængig, også hvad angår ejerskab, dvs. at den enkelte aktionær ikke må have mere end 10% af aktierne.

Produktion: Bevillingsprocedure. På produktionsmarkedet oprettes et puljesystem for alle producenter. Egenproducenter kan afgive deres overskydende produktion til puljen, når de har forsynet deres egne datterselskaber.

Adgang til nettet: Reguleret TPA.

Privilegerede kunder: Forbrugere med et forbrug på 15 Gwh er privilegerede pr. 1. januar 1998. Dette udgør ca. 30% af hele elektricitetsforbruget. Tærsklen reduceres den 1. 1.2000 til 9 Gwh, i 2002 til 5 Gwh og 2004 til 1 Gwh, og alle forbrugere er privilegerede fra 2007.

Vedvarende energi: Der oprettes en støttemekanisme med henblik på obligatorisk aftagelse af vedvarende energi og CHP.

Sverige

Elektricitetssektorens struktur: Der er ca. 300 produktionsselskaber, idet dog 95% af produktionen produceres af 8 selskaber. Det største er det statsejede Vattenfall AB, som har en markedsandel på 50%. Det næststørste er Sydkraft med en markedsandel på 20%. Distributionen udføres af kommunalt ejede selskaber (ca. 270). Det største net ejes af staten og drives af Svenska Kraftnät, som er et statsorgan.

Liberaliseringen - status quo: Sverige har fra 1. januar 1996 haft et liberaliseret marked. Alle kunder er privilegerede kunder. 75-80% af elektriciteten leveres på nuværende tidspunkt ifølge direkte kontrakter med producenterne. De resterende 20-25% leveres via spotmarkedet.

Produktion: Bevillingsprocedure.

Adgang til nettet: Reguleret TPA. Man anvender en frimærkemetode til at beregne transmissionstarifferne. Der er ikke nogen central lastfordeling i Sverige og afbalancering af forsyning og efterspørgsel sikres af spotmarkedet i Nord Pool.

Opsplitning: Svenska Kraftnät's systemoperatør er opdelt i en separat juridisk enhed og beskæftiger sig ikke med produktion eller distribution af elektricitet.

Vedvarende energi: Vedvarende energi støttes ved hjælp af investeringsstøtte og en skatteordning. Distributørerne er også forpligtede til at aftage elektricitet fra små producenter. Størstedelen af bestemmelserne i elektricitetsdirektivet er allerede blevet gennemført.

Det Forenede Kongerige

Elektricitetssektorens struktur: I produktionsmarkedet er der tre store producenter (National Power, Power Gen, British Energy) med et stadig stigende antal IPP'er. Tolv REC ejer distributionsnettet. Hvad angår transmissionssystemet driver en uafhængig TSO og NGC transmissionsnettet og spotmarkedet.

Liberaliseringen - status quo: Elektricitetssystemet i England og Wales blev omstruktureret allerede i 1990/91.

Produktion: Bevillingsprocedure for produktionskapacitet.

Adgang til nettet: Elektricitetspulje i form af reguleret TPA. Puljen er et spotmarked, der koordinerer bud på produktion og skønnet efterspørgsel hver halve time en dag forud. Alle producenter sælger udelukkende via puljen. Slutforbrugere kan kun vælge mellem leverandører på distributionsniveau gennem et reguleret TPA-system. De tolv REC, som ejer distributionsnettet konkurrerer med hinanden og med andre leveringsselskaber.

Privilegerede kunder: Den nuværende tærskel er på 100 KW, hvilket repræsenterer en markedsåbning på ca 42%. Denne tærskel ophæves gradvist fra begyndelsen af 1998 og medfører et fuldt åbent marked ved årets udgang.

Opsplitning Det britiske system har været fuldstændig juridisk opsplittet siden 1990.

Vedvarende energi: Distributørerne er forpligtet til at aftage fra producenter, der anvender vedvarende energikilder. En afgift på elektricitet til fordel for ikke-fossilt brændsel skal finansiere omkostningerne.

Fælles holdning vedrørende naturgas

Rådet nåede den 12. februar frem til en fælles holdning vedrørende det interne marked for naturgas. Det næste skridt er udtalelse fra Europa-Parlamentet om den fælles holdning, og man håber, at direktivet bliver vedtaget i de første seks måneder af indeværende år. Direktivudkastet fastsætter fælles bestemmelser om transmission, distribuering, levering og oplagring af naturgas. Det sigter på at sikre, at der indføres konkurrence i naturgassektoren med henblik på større effektivitet, større gennemsigthed og større forsyningssikkerhed samt lige adgang for alle privilegerede kunder til denne sektor. De væsentlige bestemmelser i den fælles holdning er følgende:

Åbning af markedet:

Naturgasmarkedet skal åbnes gradvist for konkurrence over en tiårsperiode ved hjælp af et system, der omfatter en kombination af kvalitative og kvantitative kriterier. De kvalitative kriterier vedrører oprettelse af en tærskel, så industrielle forbrugere kan blive privilegerede forbrugere og denne tærskel sættes indledningsvis til 25 millioner m³, nedsættes så til 15 millioner og 5 millioner efter ti år. Alle elektricitetsproducenter skal betragtes som privilegerede, uafhængigt af deres årsforbrug. Medlemsstaterne kan dog for at sikre et afbalanceret elektricitetsmarked indføre en tærskel for kombinerede varme- og kraftproducenter, som dog ikke må overstige tærsklen for andre kunder.

Der indføres også kvantitative kriterier omfattende en minimal obligatorisk procentdel af markedsåbning for medlemsstaterne, indledningsvis 20%, efter fem år 28% og efter ti år 33%. Medlemsstaterne kan reducere markedsåbningen for at tage hensyn til eventuelle ubalancer, hvis det efter anvendelse af de kvalitative kriterier viser sig, at markedsåbningen overstiger 30%, 38% og 43% i første, anden og tredje fase. Endvidere er distributørerne, hvis de ikke allerede er privilegerede, privilegerede hvad angår levering af gas til privilegerede kunder.

Konstruktion eller drift af naturgasfaciliteter:

Medlemsstaterne tillader opførelse og drift af naturgasfaciliteter i henhold til offentliggjorte kriterier som skal være objektive, gennemsigtige og ikke-diskriminerende. Hvis tilladelse afslås, skal dette meddeles ansøgeren og Kommissionen og ansøgerne skal have adgang til procedurer til bilæggelse af tvister.

Systemadgang:

Naturgasselskaber og privilegerede kunder får mulighed for adgang til systemet med henblik på at indgå leveringskontrakter med hinanden under objektive og ikke-diskriminerende betingelser. Medlemsstaterne kan i denne forbindelse vælge den ene eller begge procedurer, forhandlet eller reguleret adgang for tredjemand:

- under forhandlet TPA forhandler naturgasselskaber og privilegerede kunder adgang til systemet med de pågældende naturgasselskaber med henblik på at indgå leveringskontrakter. Naturgasselskaberne bør hvert år offentliggøre hovedbetingelserne for brug af nettet.
- de medlemsstater der anvender reguleret TPA skal træffe de nødvendige foranstaltninger til at give naturgasselskaber og privilegerede kunder adgangsret til systemet på grundlag af offentliggjorte tariffer.

Medlemsstaterne sikrer, at de enkelte transmissions-, oplagings-, distribuerings-, og LNG-selskaber ikke diskriminerer mellem systembrugerne og ikke misbruger oplysninger fra tredjemand i forbindelse med forhandling om systemadgang.

Regnskabsmæssig adskillelse og gennemsigtige regnskaber:

Integrerede selskaber er forpligtede til at adskille interne regnskaber hvad angår transmission, distribution og oplagring.

Forpligtelse til offentlig tjeneste:

Medlemsstaterne kan pålægge naturgasselskaber forpligtelse til offentlig tjeneste af hensyn til den almindelige økonomiske interesse. En sådan forpligtelse skal være objektiv, gennemsigtig, ikke-diskriminerende, kontrollerbar, skal offentliggøres og falde ind under en af de fem kategorier vedrørende sikkerhed, regelmæssighed, kvalitet og leveringspris samt miljøbeskyttelse. Disse forpligtelser skal meddeles Kommissionen og være i overensstemmelse med artikel 90 i traktaten, som fastsætter, at virksomheder, der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse eller som har karakter af fiskale monopoler er underkastet denne traktats bestemmelser, navnlig konkurrencereglerne, i det omfang anvendelsen af disse bestemmelser ikke retligt eller faktisk hindrer opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet dem.

Undtagelser:

Kapitel VII indeholder nogle specifikke bestemmelser om undtagelser fra direktivet. Målet med disse bestemmelser er at garantere en særlig beskyttelse i visse tilfælde, som f.eks. for naturgasselskaber med specifikke økonomiske og finansielle vanskeligheder, som skyldes specielle økonomiske forpligtelser eller i medlemsstater, hvor gas for nylig er blevet indført og enorme investeringer skal afbetales (nye markeder). I første tilfælde gives undtagelser fra tilfælde til tilfælde og Kommissionen spiller en afgørende rolle, i andet tilfælde udløber undtagelsen automatisk ti år efter første naturgaslevering.

Konklusion

Er udviklingen tilfredsstillende?

Liberalisering af elektricitets- og gasmarkederne har igangsat en strukturel ændring. Nogle af medlemsstaterne havde allerede liberaliseret deres markeder før elektricitetsdirektivet blev vedtaget, f.eks. i UK, Sverige og Finland. Andre har påbegyndt drøftelserne om de nødvendige ændringer efter direktivets vedtagelse. Heriblandt er der medlemsstater, som agter at åbne deres markeder ganske hurtigt, og de har allerede udarbejdet lovgivningen herfor. Det gælder f.eks. Nederlandene, Spanien og Tyskland. Andre lande er ikke så langt med lovgivningsprocessen. Til trods for de forskellige situationer i medlemsstaterne, hvad angår gennemførelse af elektricitetsdirektivet, er det klart, at omstruktureringen af elektricitetssektoren i henhold til bestemmelserne i direktivet på nuværende tidspunkt er på alle medlemsstaternes dagsorden. Direktivet giver forskellige muligheder for tilrettelæggelse af markedet, og det må derfor tages op til genbehandling for at sikre, at resultatet er tilfredsstillende. Kommissionen følger derfor nøje gennemførelsesprocessen i national lovgivning, både gennem bilaterale møder med medlemsstaterne og inden for rammerne af "opfølgings"-gruppen, som afholder møde to gange om året med henblik på at forebygge uregelmæssigheder og at sikre en sammenhængende gennemførelse af direktivet. Det bør i denne forbindelse understreges, at der ikke, til trods for de vanskeligheder medlemsstaterne står overfor i overgangsperioden, er nogen antydning af, at sammenhængende gennemførelse af direktivet ikke opnås inden for den tidsplan, der er fastsat i direktivet. Den samme fremgangsmåde tænkes fulgt for gas, når direktivet vedtages.

Ledsageforanstaltninger og opfølgingsforanstaltninger

Vedtagelse af elektricitetsdirektivet og den fælles holdning vedrørende det foreslåede gasdirektiv er ikke det endelige mål. Elektricitetsdirektivet indeholder derfor en bestemmelse, som kræver, at Kommissionen skal genbehandle direktivet i lyset af den indvundne erfaring, så eventuelle yderligere foranstaltninger kan træde i kraft i 2006. Det forventes, at det samme kommer til at gælde for gas ti år efter den endelige vedtagelse af direktivet. Kommissionen vil da overveje nye forslag om åbning af markedet.

Overvågning af elektricitetsdirektivets gennemførelse er i mellemtiden af afgørende betydning med henblik på at sikre, at det interne marked fungerer korrekt, for at kontrollere, at de forskellige netadgangssystemer medfører sammenlignelige markedsåbninger, at de planlagte procedurer for ny produktionskapacitet sikrer etableringsfrihed, for at sikre loyal konkurrence og for at kontrollere, at lovgivningsforanstaltninger og mæglingsforanstaltninger er tilstrækkelige til at sikre lige forhold. Både medlemsstaterne og Kommissionen må i denne forbindelse i høj grad forpligte sig for at sikre loyal konkurrence. Kommissionen agter at sikre, at konkurrencereglerne håndhæves for at undgå, at markeder lukkes og dominerende stilling misbruges. Man må også i forbindelse med sammenlægningspolitik være opmærksom på liberaliseringens dynamik, som nu er ved at blive iværksat. Der skal også skrides ind over for uberettiget støtte.

Parallelt hermed må åbningen af de nationale energimarkeder må ledsages af yderligere foranstaltninger til at sikre loyal konkurrence: disse omfatter harmonisering af tekniske standarder og sikkerhedsstandarder og harmonisering af miljøbeskyttelse. Da åbningen af markederne foregår gradvist, kan harmoniseringen også foretages gradvist. Elektricitedirektivet fastsætter under alle omstændigheder, at der skal forelægges en rapport om harmoniseringskrav hvert år. Den første rapport skal fokusere på behandling af vedvarende energi i det indre elektricitetsmarked. En undersøgelse af eksisterende og planlagte støtteordninger for vedvarende energi i de enkelte medlemsstater skal gennemføres, før man kan tage stilling til, om der eventuelt skal indgå bestemmelser om harmonisering på dette område i et nyt direktiv.

Udviklingen af transeuropæiske energinet er endvidere af afgørende betydning for afbalanceret drift af det indre marked. Tilstrækkelig infrastruktur er en absolut forudsætning for energioverførsel i et integreret indre marked og øger også forsyningssikkerheden.

Endelig er det vigtigt at foretage en nøje undersøgelse af de sociale følger af de nye markedsbestemmelser og den øgede konkurrence. Kommissionen er bekymret vedrørende virkningerne af elektricitets- og gassektorens liberalisering for beskæftigelsen i Den Europæiske Union. Kommissionen planlægger derfor at iværksætte en undersøgelse om elektricitets- og gasliberaliseringens påvirkning af beskæftigelsen og omhyggeligt undersøge eventuelle ledsageforanstaltninger og -programmer for genbeskæftigelse.

ISSN 0254-1459

KOM(98) 212 endelig udg.

DOKUMENTER

DA

12 10 15

Katalognummer : CB-CO-98-227-DA-C

ISBN 92-78-33049-3

Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

L-2985 Luxembourg